

Denne udvikling og disse synspunkter fremhæves på baggrund af en detaljeret dokumentation og argumentation bogen igennem. Hvad det kniber mest med er at drage konklusionen. I forfatterens øjne tegnede spørgsmålet om neutralitet eller ikke-neutralitet i løbet af krigen sig som et moralsk spørgsmål, hvor neutralitet blev anset for noget fordægtigt, umoralsk og beregnende i forhold til den store indsats, som de krigsførende – i dette tilfælde naturligvis først og fremmest Storbritannien – ydede for at bekæmpe modstanderne, der var roden til alt ondt i denne verden – også for de neutrale stater. Han synes at overse, at denne opfattelse var en del af den britiske krigspropaganda, som i kraft af denne argumentation ikke blot kunne lægge fysisk, handelsmæssigt, men også moralsk pres på de neutrale stater for at få dem til at gøre, som Storbritannien fandt for godt. Det er formentlig klogt og velovervejet af forfatteren ikke at drage mere vidtgående slutninger ud fra sit materiale; men det ville ikke have været urimeligt og ufrugtbart at konfrontere det med andre undersøgelser og deres resultater med hensyn til neutralitet. Her tænkes først og fremmest på Nils Örviks *The Decline of Neutrality 1914–1941* (Oslo, 1953). Hans konklusion – på et ganske andet materiale, der også befinder sig på et andet plan, nemlig det idéhistoriske – er, at neutralitet er blevet umulig, fordi krigen føres mellem ret og uret – og i en sådan konflikt findes intet mellemstandpunkt. Olav Ristes materiale og hans resultater – men ikke hans konklusioner – nuancerer denne opfattelse, idet det samtidig må fremhæves, at det er de krigsførende stormagter og ikke de enkelte små neutrale stater, der afgør, hvem der i en konkret konflikt har ret eller uret.

Under alle omstændigheder er Olav Ristes arbejde – og andre tilsvarende – en uomgængelig forudsætning for en mere grundig viden om neutralitetens forudsætninger, vilkår og erkendte forfald inden for det europæiske internationale undersystem.

OLE KARUP PEDERSEN

CHRISTOPHER LASCH: *The American Liberals and the Russian Revolution*. New York and London, Columbia University Press, 1962. xvi + 290 sider. 6,50 \$.

I de senere år har en række forfattere beskæftiget sig med de idémessige aspekter af Woodrow Wilsons udenrigspolitik, senest Christopher Lasch i den ovennævnte bog. Dennes formål er at undersøge, hvilke konsekvenser den russiske revolution fik for den idé alle liberale delte: troen på at demokratiet uvægerligt ville gå sin sejrsgang over hele verden. De liberales stilling blev således i den sidste ende et aspekt af deres stilling til krigen selv, og et meget afgørende.

Som noget meget væsentligt, hvormed Lasch har bidraget til forståelsen af den liberale reaktion på krigen, må fremdrages hans påvisning af, at da februarrevolutionen endeligt havde fjernet den værste anstødssten ved Ententen: det autokratiske Rusland, kunne de liberale omsider acceptere, at krigens mål og betingelsen for varig fred måtte være Tysklands demokratisering. Derfor kunne de nu opgive tanken om en »fred uden sejr«, krigen måtte føres igennem til den bitre ende, for at føre demokratiet til sejr.

Lasch er i sin fremstilling meget kritisk over for de liberale, en indstilling der så åbenbart bundet i en kritisk indstilling til USA i dag: den manglende forståelse for at forskellige ideologier godt kan leve sammen, den illusion, at »the American way of life« er den bedste og den sejrende.

De amerikanske liberale mødte fra starten revolutionen med oplysningstidens tankeverden som ballast, det var på denne baggrund man iagttog og tolkede begivenhederne, og resultatet blev en serie af misforståelser og stadig større skuffelser. Man forstod ikke hvad Bolschevikkerne stod for, men fastholdt til det sidste, at de nok ville blive demokratiske med tiden. Og da det ikke skete, stod man tilbage med den tabte illusion. Men det mærkværdige ved hele dette forløb er efter Lasch's mening ikke så meget desillusioneringen, som måden: det var i virkeligheden ikke liberalismen selv man tabte troen på, men Wilson. Man kritiserede ham for at have ofret de 14 punkter, men man kritiserede ikke de 14 punkter selv. Man glemte sit eget medansvar for det skete.

Lasch har opbygget sin bog på omfattende studier af såvel aviser og tidskrifter som dagbøger og breve. Det er klart, at dette billede af stemninger, tanker og meninger i en bevæget periode ofte må blive flimrende, ikke mindst når man har så meget på hjerte. Men fascinerende læsning er det.

INGA FLOTO

HANS WIESLANDER: I nedrustningens tecken. Intressen och aktiviteter kring försvarsfrågan 1918-1925. Lund Political Studies 5. Lund, C. W. K. Gleerup, 1966. XX+352 sider. 33 sv. kr.

Den, der beskæftiger sig med svensk historie i nyere og nyeste tid, må ofte konstatere, at væsentlige bidrag til historieforskningen ydes af »statsvetare« – statskundskabsforskere. Denne nære forbindelse mellem historieforskning og statskundskab, som er særlig markant netop i Sverige, må af historikeren hilses med glæde. Gennem de emner og de metoder, som statskundskaben anvender, kastes ofte nyt lys over problemer, som er centrale i historieforskningen.

Et eksempel i så henseende er Hans Wieslanders bog: I nedrustningens tecken, for hvilken forfatteren i foråret 1966 erhvervede doktorgraden ved Lunds universitet.

Afhandlingens formål har ikke så meget været at analysere motiverne til og debatten omkring nedskæringen af det svenske forsvar, men derimod at undersøge, hvorledes de samfundsgrupper, som blev berørt af nedskæringsplanerne, reagerede, og hvorledes de søgte at påvirke de politiske beslutninger. Med denne målsætning bliver afhandlingen et bidrag til belysning af et af statskundskabens centrale emner: den politiske beslutningsproces.

Den politiske proces deles traditionelt i en makro- og en mikroproces, hvor den første foregår på parlamentsplanet, mens den sidste finder sted i mindre grupper, i denne sammenhæng betegnet som lokalplanet.

For at kunne arbejde friere med historiske facts har forfatteren i sit første hovedafsnit givet en kronologisk fremstilling af forsvarsspørgsmålets behandling i rigsdagen, mens de to sidste afsnit dels behandler nogle af de grupper, som